

Analýza floristického zloženia fytoocenóz s medvedicou lekárskou - *Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng. na Slovensku

Floristical composition analysis of phytocoenoses with bearberry - *Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng. in the Slovakian flora

PETER ŠTRBA & TIBOR BARANEC

Katedra botaniky a genetiky, PF UKF, Tr. A. Hlinku 1, 949 76 Nitra

Katedra botaniky, AF SPU, Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra

The structure of phytocoenoses with *Arctostaphylos uva-ursi* according to life forms, geo-elements, plant families and the presence of rare, endangered, endemic, protected species has been studied. About 120 species of vascular plants was recorded in 24 sample plots from 4 phytogeographical districts of Slovak flora. Some original data for these rare plant communities of the Carpathians are presented.

Na Slovensku sú populácie ohrozeného druhu *Arctostaphylos uva-ursi* (L.) Spreng. rozšírené vo fyto geografických okresoch oblasti západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*), hlavne v obvode flóry vysokých Karpát (*Eucarpaticum*), vo fyto geografických okresoch Nízke Tatry, Fatra a v obvode predkarpatskej flóry (*Praecarpaticum*) v okrese Slovenský raj (Jasičová 1982).

Dostál & Červenka (1991, 1992) považujú medvedicu lekársku za jeden z indikačných druhov zväzu *Erico-Pinion*. Vyskytuje sa tiež v spoločenstvách zväzov *Calamagrostion variaae*, *Seslerion tatrae* (Jasičová, 1982). Silinger (1933) opísal z Nízkyh Tatier kalcifilnú asociáciu *Arctostaphyletum fatrense* z floristicky chudobného zväzu *Seslerio-Asterion serpentimontani*, ktorá je rozšírená na exponovaných hrebeňoch v subalpínskom a smrekovom vegetačnom stupni. Konštantne sa tu vyskytujú *Vaccinium vitis-idaea*, *Sesleria albicans*, *Primula auricula*, *Pulsatilla slavica*, *Scabiosa lucida* a *Knautia kitaibelii*.

Metodické poznámky

Analýza floristického zloženia fytoocenóz s výskytom *Arctostaphylos uva-ursi* prebehla v rokoch 1999 – 2001 v rámci štyroch fyto geografických okresov (Fatra, Nízke Tatry, Tatry a Slovenský raj), pričom sa celkove vyhodnotilo 24 fyto cenologických zápisov. Nomenklatúru taxónov uvádzame podľa Marholda & Hindáka (1998), životné formy podľa Jurka (1990), geoelementy podľa Dostála & Červenku (1991, 1992), endemizmus podľa Klimenta (1999), ohrozenosť podľa Ferákovej & Maglockého (2000) a chránené druhy podľa Vyhľadšky MŽP SR z 18. februára 1999.

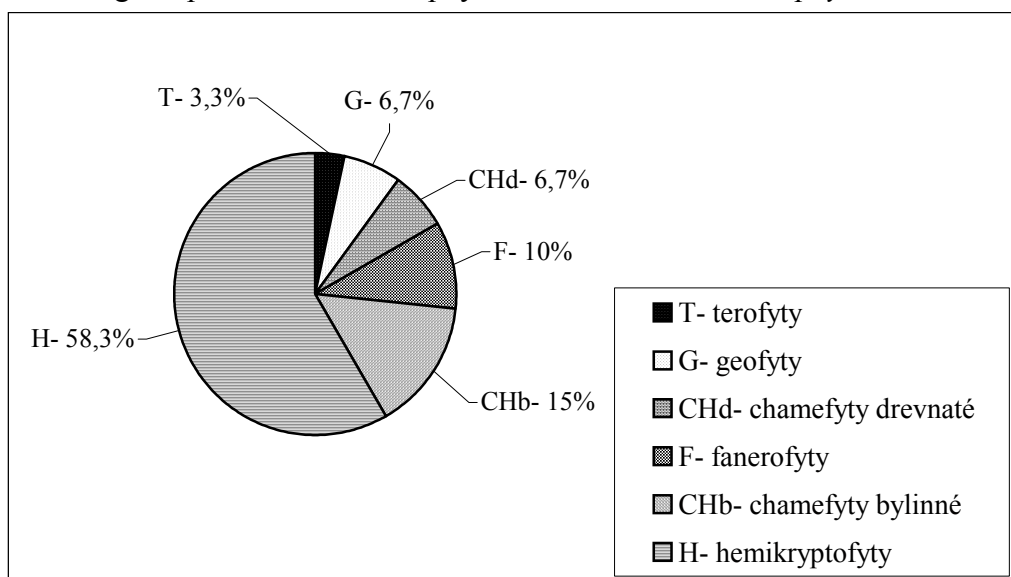
Výsledky a diskusia

V analyzovaných fytoocenózach sme celkove zistili 120 druhov cievnatých rastlín, ktoré systematicky zaraďujeme do 44 čeľadí. Nadpolovičná väčšina druhov patrí do deviatich čeľadí *Asteraceae* (12 druhov), *Poaceae* (10), *Ranunculaceae* (7), *Scrophulariaceae* (7), *Rosaceae* (7), *Fabaceae* (6), *Liliaceae* (5), *Cyperaceae* (5) a *Pinaceae* (5) druhov. Taxóny s najvyššou stálosťou v skúmaných fytoocenózach okrem *Arctostaphylos uva-ursi* sú: *Anthyllis vulneraria*, *Bartsia alpina*, *Campanula tatrae*, *Carex sempervirens* subsp. *sempervirens*, *Empetrum hermaphroditum*, *Galium anisophyllum*, *Gentiana clusii*, *Helianthemum grandiflorum*, *Picea abies*, *Pinus mugo*, *Polygala amara* subsp. *brachyptera*, *Primula auricula* subsp. *hungarica*, *Salix silesiaca*, *Scabiosa lucida*, *Sesleria albicans*, *Thymus pulcherrimus* subsp. *carpathicus* a *Vaccinium vitis-idaea*. Až 50% z celkového počtu druhov sme zaznamenali len v jednom zápise (na jednej lokalite). Značný podiel z nich predstavujú druhy silikátových substrátov rastúce na jedinej doteraz známej lokalite druhu *Arctostaphylos uva-ursi* vo Vysokých Tatrách vo Velickej doline.

V čase kvitnutia *Arctostaphylos uva-ursi* sme na študovaných lokalitách zaznamenali súčasné kvitnutie druhov: *Bellidiastrum michelii*, *Cotoneaster integerrimus*, *Empetrum hermaphroditum*, *Gentiana clusii*, *Orthilia secunda*, *Primula auricula* subsp. *hungarica*, *Thesium alpinum*, *Vaccinium myrtillus*, *V. vitis-idaea*.

Z hľadiska životných foriem v spoločenstvách s *Arctostaphylos uva-ursi* prevládajú hemikryptofyty (58,3%), menej zastúpené sú bylinné chamefyty (15%), fanerofyty (10%), drevnaté chamefyty (6,7%), geofyty (6,7%) a najmenšou mierou sa podieľajú na ich zložení terofyty (3,3%) (Obr. 1).

Obr. 1. Zastúpenie životných foriem rastlín vo fytoocenózach s *Arctostaphylos uva-ursi*
Fig. 1. Percentage of plant life-forms in phytocoenoses with *Arctostaphylos uva-ursi*

Podľa typu areálu prevládajú druhy subatlanticko-európske (napr. *Tofieldia calyculata*, *Pimpinella major* subsp. *rhodochlamys*, *Bellidiastrum*

michelii, *Homogyne alpina*, *Phyteuma orbiculare*, *Leontodon incanus*, *Scabiosa lucida*, *Rosa pendulina*, *Globularia cordifolia*, *Anthyllis vulneraria*, *Ranunculus alpestris*, *Thesium alpinum*, *Acinos alpinus*, *Helianthemum grandiflorum*) a submediteránno-subatlanticko-európske (*Sesleria albicans*, *Ranunculus breyninus*, *Polygala amara* subsp. *brachyptera*, *Briza media*, *Carlina acaulis*, *Calamagrostis varia*, *Coronilla vaginalis*, *Cotoneaster integerrimus*). Vysoký podiel taxónov (12,5%) tvoria endemické prvky: *Campanula carpatica* (pankarpatský endemit), *Cyanus mollis*, *Festuca versicolor* subsp. *versicolor*, *Larix decidua* subsp. *polonica* (pankarpatské subendemity), *Campanula tatrae*, *Carex sempervirens* subsp. *sempervirens*, *Dianthus nitidus* subsp. *nitidus*, *Dianthus praecox* subsp. *praecox*, *Gentianella fatrae*, *Pulsatilla slavica*, *Soldanella carpatica* (endemity Západných Karpát), *Festuca tatrae*, *Knautia kitaibelii*, *Primula auricula* subsp. *hungarica*, *Thymus pulcherrimus* subsp. *carpathicus* (subendemity Západných Karpát).

Medzi chránené druhy (zaradené do Prílohy 1 Vyhlášky 93/1999 Z.z.) patrí spomedzi 120 zistených 23 druhov (19%) vyšších rastlín a v rôznych kategóriách ohrozenia sa nachádza 25 (20,8%) druhov: *Aguilegia vulgaris* (§ LR), *Anemone narcissiflora* (§), *Arctostaphylos uva-ursi* (§ VU), *Campanula carpatica* (§), *Clematis alpina* (§ VU), *Convallaria majalis* (§ LR), *Dianthus nitidus* subsp. *nitidus* (§ LR), *Dianthus praecox* subsp. *praecox* (§ VU), *Dryas octopetala* (§ VU), *Gentiana clusii* (§ VU), *Gentianella fatrae* (VU), *Globularia cordifolia* (§ LR), *Gymnadenia conopsea*, (§ VU), *Huperzia selago* (§), *Leontopodium alpinum* (§ VU), *Minuartia langii* (LR), *Parnassia palustris* (LR), *Pinus cembra* (§ VU), *Pinus mugo* (LR), *Platanthera bifolia* subsp. *latiflora* (§ VU), *Primula auricula* subsp. *hungarica* (§ VU), *Pseudorchis albida* (§ EN), *Pulsatilla slavica* (§ EN), *Ranunculus alpestris* (§ LR), *Saussurea discolor* (§ LR), *Soldanella carpatica* (§ LR), *Trollius altissimus* subsp. *tatrae* (§ VU), *Viola lutea* subsp. *sudetica* (LR).

Záver

Lokality druhu *Arctostaphylos uva-ursi* sa nachádzajú vo fytoocenózach s vysokým zastúpením chránených, ohrozených a endemických taxónov, ktoré z aspektu ochranárskeho si zasluhujú zvýšenú pozornosť. Ich syntaxonomické zaradenie bude predmetom nášho ďalšieho štúdia.

Literatúra

- Dostál J. & Červenka M., 1991: Veľký kľúč na určovanie vyšších rastlín I. SNP, Bratislava.
Dostál J. & Červenka M., 1992: Veľký kľúč na určovanie vyšších rastlín II. SNP, Bratislava.
Feráková V. & Maglocký Š., 2000: Červený zoznam paprad'orastov a semenných rastlín flóry Slovenska. – In: Maglocký Š. (ed.), Ochrana flóry v Slovenskej republike, SPU Nitra, pp. 148-173.
Jasičová M., 1982: *Ericaceae*. – In: Futák J. (ed.), Flóra Slovenska III. Veda, Bratislava, pp. 337 – 348.
Jurko A., 1990: Ekologické a socioekonomické hodnotenie vegetácie. – Príroda Bratislava.

- Kliment J., 1999: Komentovaný prehľad vyšších rastlín flóry Slovenska, uvádzaných v literatúre ako endemické taxóny. – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 21, suppl. 4.
- Marhold K. & Hindák F. (eds), 1998: Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. – Veda Bratislava.
- Sillinger P., 1933: Monografická studie o vegetaci Nizkych Tater. – Orbis Praha.
- Vyhláška MŽP SR z 18. februára 1999 o chránených rastlinách a chránených živočíchoch a o spoločenskom ohodnocovaní chránených rastlín, chránených živočíchov a drevín. – In: Zbierka zákonov SR, čiastka 41: pp. 638 – 1040.